

RAZVOJ OLIMPIZMA U HRVATSKOJ U RAZDOBLJU OD 1894. DO 1912. GODINE

Zdenko Jajčević

Fakultet za fizičku kulturu Sveučilišta u Zagrebu

Originalni znanstveni članak

UDK: 796.092(497.13)

Primljeno: 2.10.1995.

Prihvaćeno: 12.12.1995.

Sažetak

Prvu vijest o osnivanju Međunarodnog olimpijskog odbora i uspostavljanju olimpijskih igara modernog doba, objavio je Franjo Bučar u stručnom časopisu *Gimnastika* (br. 8, god. 1894.). U siječnju 1896. u časopisu *Sport* počeli su izlaziti članci u nastavcima *Olimpijske igre nekoć i sada*. Napisao ih je Miljenko Stefanović iz Karlovca. Budući da su 1896. u hrvatskim periodičkim izdanjima zaredali članci o olimpizmu, tu godinu možemo uzeti kao početak tog pokreta u nas. Nakon osnivanja MOO-a, Franjo Bučar je nastojao da i Hrvatska postane punopravni član te vrhovne svjetske sportske organizacije. Djelujući u tom cilju Bučar je tražio podršku od članova MOO-a, Čeha Jiri Gutha-Jarkovskog, švedskog časnika Viktora Balcka i ruskog generala Alekseja Butovskog. Zahvaljujući Jiri Guthu-Jarkovskom, Franjo Bučar je 1897. pozvan na Olimpijski kongres u Le Havre. Opterećen privatnim problemima Bučar nije ondje otputovao. Na II Olimpijskim igrama u Parizu, za Austriju je nastupio Milan Neralić i osvojio brončanu medalju u konkurenciji profesionalnih učitelja mačevanja. Nastup hrvatskih sportaša na olimpijskim igrama umalo se ostvario na Međugrama u Ateni 1906. godine. Organizacijski odbor ovih igara u početku je prihvatio nastup naših sportaša, ali je kasnije na intervenciju Mađarskog olimpijskog odbora promijenio stav. Mađari su zahtjevali da se Hrvati priključe njihovom olimpijskom odboru. Budući da naši olimpijski djelatnici nisu htjeli pristati da hrvatski sportaši nastupaju na Međugrama pod mađarskom zastavom, od svega se odustalo.

Prilikom posjete Parizu 1908. godine, Franjo Bučar je razgovarao sa Pierrom de Coubertinom o prijemu Hrvatske u MOO. Na Coubertinov prijedlog, Hrvatski sokolski savez je 1909. uputio molbu za članstvo u MOO. Unatoč obećanju, Coubertin ovu molbu nije stavio na dnevni red godišnjih sastanaka MOO-a, u razdoblju od 1910 do 1912. godine. Tako hrvatski sportaši nisu nastupili ni na jednim olimpijskim igrama prije I svjetskog rata.

Abstract

DEVELOPMENT OF OLYMPISM IN CROATIA IN THE PERIOD BETWEEN 1894 AND 1912

The first piece of news about the foundation of the International Olympic Committee and about the restoration of modern Olympic Games was published by Franjo Bučar in the professional journal "Gimnastika" (Issue 8, 1894). In January 1896 the journal "Sport" started to publish the articles under the title "Olympic Games - then and now" in serial form. They were written by Miljenko Stefanović from Karlovac. Since many articles about Olympism were published in periodicals during the year 1896, we can consider this year as the beginning year of Olympism in Croatia. After the foundation of the IOC, Franjo Bučar tried to make Croatia the full member of this elite world sports organization. Therefore he asked the Czech Jiri Gutha-Jarkovski, the Swedish officer Viktor Balck and

Zusammenfassung

DIE ENTWICKLUNG DES OLYMPISMUS IN KROATIEN IM ZEITRAUM VOM 1894 BIS 1912

Die erste Nachricht über die Begründung des Internationalen Olympischen Committee und über die Wiederherstellung von modernen Olympischen Spielen wurde von Franjo Bučar in der Fachzeitschrift "Gimnastika" (Nr. 8, Jahr 1894) veröffentlicht. Im Januar 1896 hat die Zeitschrift "Sport" angefangen, die Artikel unter dem Titel "Olympische Spiele - früher und jetzt" in Fortsetzungen zu veröffentlichen. Diese Artikel wurden von Miljenko Stefanović aus Karlovac geschrieben. Da im Jahre 1896 viele Artikel über Olympismus in den kroatischen Periodika erschienen, können wir dieses Jahr als das Jahr des Beginns vom Olympismus bei uns annehmen. Nach der Begründung des IOC versuchte Franjo Bučar, Kroatien als den gleichwertigen Mitglied dieser sportlichen Organisation zu machen. Er

the Russian general Aleksej Butowski, the members of the IOC, for help and support. It was thanks to Jiri Gutha-Jarkovski that Franjo Bučar was invited to the Olympic Congress in Le Havre in 1897. Burdened with numerous problems of private nature Bučar did not leave for Le Havre. Milan Neralić participated for Austria at the Second Olympic Games in Paris and won the bronze medal in the competition of professional fencing teachers. Croatian competitors almost succeeded in taking part at the Games in Athens in 1906. The organization committee of these Games has initially accepted the participation of our sportsmen, but later altered its decision, after Hungarian Olympic Committee had intervened. Hungary demanded that the Croats become members of Hungarian Olympic Committee. Since Bučar did not want the Croatian competitors to participate at the Games under the Hungarian flag, they gave up the Games.

While visiting Paris in 1908 Franjo Bučar talked to Pierre de Coubertin about Croatia's membership in the IOC. Coubertin suggested that Croatian association Sokol should submit a request for the membership in the IOC. Despite his promise, Coubertin has not put this request on the agenda of annual meetings of the IOC in the period between 1910 and 1912. Thus Croatian competitors could not participate in any Games before the First World War.

Key words: *Olympism, Olympiad, Olympic Games, Olympian*

Uvod

Moderni olimpijski pokret prvi je kod nas počeo propagirati Franjo Bučar. U kolovozu 1894. godine tri mjeseca nakon osnivanja Međunarodnog olimpijskog odbora (MOO), Franjo Bučar je u časopisu *Gimnastika* (br. 8) obavijestio hrvatsku sportsku javnost da je *Union des Societes francaises de sports athletiques* privredio dne. 16-23. lipnja u Parizu veliki međunarodni gimnastički sastanak u svrhu uspostavljanja *Olimpijskih igara*. Početkom 1896. u hrvatskom sportskom periodičnom tisku učestali su članci o antičkom i modernom olimpizmu pa tu godinu možemo smatrati kao početnu u njegovanju ovog pokreta u nas.

I. Olimpijada 1893-1896.

Početkom zadnje godine prve Olimpijade, u siječnju 1896. godine, zagrebački časopis *Sport*, koji je počeo izlaziti dvije godine ranije, objavio je članke u nastavcima - *Olimpijske igre nekoć i sada*. Autor ovih napisa bio je Miljenko Stefanović iz Karlovca, polaznik Tečaja za učitelje gimnastike u Zagrebu (1894-96). Organizator i voditelj Tečaja, Franjo Bučar, detaljno je informirao polaznike o osnivanju Međunarodnog olimpijskog odbora i pripremi organiziranja prvih modernih Olimpijskih igara. O osnivanju Međunarodnog olimpijskog odbora

verlangte Hilfe und Unterstützung von den IOC Mitgliedern: von dem Tschechen Jiri Gutha-Jarkovski, dem schwedischen Offizier Viktor Balck und dem russischen General Aleksej Butowski. Dank Jiri Gutha-Jarkovski wurde Franjo Bučar im Jahre 1897 eingeladen, an dem olympischen Kongress in Le Havre teilzunehmen. Wegen vieler Privatprobleme ist Bučar nicht nach Le Havre gefahren. Milan Neralić hat für Österreich bei den zweiten Olympischen Spielen in Paris teilgenommen, und die Bronzenmedaille im Wettkampf von professionellen Fechtenlehrern gewonnen. Den kroatischen Sportlern ist es fast gelungen, an den Zwischenspielen in Athen im Jahre 1906 teilzunehmen. Der Organisationsausschuß von diesen Spielen hat am Anfang die Teilnahme unserer Sportler angenommen, änderte aber später, nachdem das Ungarische Olympische Committee interveniert hatte, seine Einstellung. Ungarn verlangte, daß die Kroaten an dem Ungarischen Olympischen Committee teilnehmen. Da Bučar nicht damit einverstanden war, daß die kroatischen Sportler unter der ungarischen Fahne an den Spielen teilnehmen, haben sie auf den Wettkampf verzichtet.

Während seines Besuches in Paris im Jahre 1908 hat Franjo Bučar mit Pierre de Coubertin über die Annahme Kroatiens in das IOC gesprochen. Gemäß Coubertins Vorschlag hat der kroatische Verband Sokol im Jahre 1909 ein Ersuchen bezüglich der Mitgliedschaft im IOC gerichtet. Obwohl Coubertin versprochen hat, dieses Ersuchen auf die Tagesordnung der jährlichen Versammlungen des IOC im Zeitraum vom 1910 bis 1912 zu stellen, hat er das Gegenteil gemacht. So haben die kroatischen Sportler an keinen Olympischen Spielen vor dem ersten Weltkrieg teilgenommen.

Stefanović je u članku napisao: 16. lipnja 1894. sastao se u Sorbonni u Parizu međunarodni atletski kongres, potaknut društvom *Union des Societes Francaises des Sports Athletiques*. Predsjednikom tomu kongresu bio je barun Courcel, senator i poslanik na britanskom dvoru. Mnogobrojna sportska društva svih zemalja poslala su na taj kongres svoje izaslanike. Jedini Nijemci nisu sudjelovali kod tog kongresa.

Koliko je Stefanović bio upućen u problematiku o kojoj se raspravljalo na kongresu u Sorboni pokazuje dio teksta u kojem se govori o zaključcima ovog povijesnog skupa:

1. *Za međunarodno zajedništvo, kao i za pojedine države od velikoga je moralnoga interesa, da se olimpijske igre oživotvore u obnovljenomu, ali ipak što više antičkomu i međunarodnom obliku.*

2. *Neka se pozovu društva svih država, da prisustvuju igrama i to tako, da svaka država bude zastupana samo svojim građanima. Prije olimpijskih igara, koje će se održavati svake četvrtte godine, neka se u svakoj državi održavaju pokusne predigre, da se uzmagne međunarodnim olimpijskim igrama poslati najbolji od svake države.*

...4. *Osim kod mačevanja smiju kod olimpijskih igara sudjelovati samo amateri, nipošto profesionalci.*

Tu je ustanovljen pojam amater: isključeni su oni koji se služe ili su se prije služili bilo kojim od tih

Franjo Bučar, deveti s lijeva u srednjem redu, na proslavi 35-godišnjice Francuskog gimnastičkog saveza u Parizu 1908. godine Pierre de Coubertine sjedi četvrti s lijeva.

sportova kao obrtom, to jest da upotrebljavaju ili su upotrebljavali svoju vještinu da zasluže novaca. Prema tomu neće se niti dijeliti kod olimpijski igara novčane, već samo počasne nagrade.

5. ... U svakoj zemlji biti će ustrojen posebni domaći odbor, koji će se brinuti da ta zemlja bude svakako zastupana kod igara.

6. ... U većini država sastaje se narodni odbori za pripremu boraca. Mnoge su države obećale i stvarnu potporu onim društvima koja će sudjelovati kod igara... Lijepa je i plemenita misao kojom su zadahnuti svi oni koji nastoje oko priređivanja tih igara. Misle da će se samo tako moći postići međunarodna uzajamnost i tako stati na put ratovima i krvoproliću.

U svom opširnom napisu Stefanović nam je otkrio izvor podataka. Bio je to *Bulletin du Comité International des Jeux Olympiques* što ga izdaje pariški odbor, a koji donosa potanko sve vijesti o djelovanju odbora, a svrha mu je, da prisvoji stvari što više prijatelja po svemu svijetu. Napis Stefanovića svjedoči da je ovaj bilten za promidžbu olimpijskih ideja stekao svoje prijatelje u tada dalekoj i u europskim razmjerima nepoznatoj Hrvatskoj, tada mađarskoj provinciji. Obim ovog napisa, točnost u obrazlaganju detalja, izvanredno idejno razumijevanje olimpijskog pokreta u njegovoj biti daju nam pravo da 1896. godinu uzmemo kao polaznu u njegovanju olimpizma u nas. Osim toga, pojava ovog napisa izuzetno je važna jer nije pisana perom Franje Bučara, glavne i nezaobilazne ličnosti u nastajanju i promicanju

hrvatskog olimpizma. Članak svjedoči da su olimpizam razumijevale i druge ličnosti javnog i sportskog života u nas.

Miljenko Stefanović je i polemizirao sa onima koji su s nepovjerenjem dočekali obnovu olimpijskih igara. Tako je *Daily Telegraph* od 19. lipnja 1894. objavio napis u kojem autor sumnja da će se naći sportaša koji će nastupiti u modernom pentatlonu jer prevladavaju specijalisti za pojedine sportske grane. Autor je skeptičan i u pogledu razlučivanja amatera i profesionalaca. Rijetki će biti sportaši koji će se natjecati za vijenac od maslinovih grančica, pa će se olimpijske igre s vremenom prestati održavati.

U komentaru na ovaj napis Stefanović piše: *Englezi se još uvijek broje među prve sportsmene na svijetu... ali tu je vrijedni Englez zaboravio da se u drugim državama gaje sve vježbe pentatlona... Kako vidimo taj Englez piše vrlo pesimistički o tim igrama, no ipak je morao priznati da je ideja o takvim pokusima, da se atletika učini stvarju glavnog interesa takova da će se u budućnosti vrlo razviti. Od politike sve se više okreće središte interesa k pitanjima socijalnim i krepostnim, koja stoje u savezu s javnim zdravstvom.*

Ostali napisi o olimpizmu

I u drugom zagrebačkom stručnom sportskom časopisu, *Gimnastika*, u ožujku 1896. izašao je nepotpisani članak o poteškoćama organizacije I. Olimpijskih igara modernog doba u Ateni. U članku, kojeg je najvjerojatnije napisao urednik časopisa *Gimnastika*, Franjo Bučar, govori se o različitim

stavovima vodećih europskih gimnastičkih organizacija, koje su se ne mali broj puta odupirale nastupima na olimpijskim igrama. Europski gimnastički savezi su se krajem prošlog stoljeća razlikovali po metodama rada, pa je unutar Međunarodne gimnastičke federacije (FIG) bilo niz previranja između poklonika njemačkog, švedskog, češkog i francuskog gimnastičkog sustava. Unatoč ovom otporu gimnastika je jačala baš kroz olimpijske igre, a FIG je kasnije prihvatio način natjecanja na olimpijskim igrama kao model nadmetanja na europskim i svjetskim gimnastičkim prvenstvima. Europske gimnastičke organizacije desetljećima su se distancirale od sporta kao aktivnosti koja isključivo brine o nadmetanju, a zanemaruje odgoj. U vjerojatnom Bučanovom tekstu odlično su opisana tadanja previranja u europskim gimnastičkim savezima:

Za olimpijske igre ne zanimaju se mnogo usprkos živahnoj agitaciji koja se za njih čini. U Njemačkoj im nisu skloni. Odbor saveza belgijskih gimnastičkih društava odbio je poziv da sudjeluje kod njih, jer program igara ne odgovara gimnastičkim načelima saveza. Francuski savez gimnasta ne može da sudjeluje jer ima u isto vrijeme (4-6. aprila 1896) u Alžiru saveznu svečanost. Savez Švicarski odbio je poziv jer u Ateni nadvlada sport. Federazione ginnastica italiana ne može da primi poziva, jer su sredstva potrošena ovogodišnjom saveznom svečanosti. Nizozemski gimnastički savez ne može da se složi s načelima programa, a i udaljenost im smeta. Švedska je s istoga razloga odbila poziv. Norveška prati doduše stvar sa simpatijom, ali ne može također da primi poziv radi udaljenosti.

O problemu sudjelovanja sportaša u Ateni, Bučar je iznio interesantno mišljenje, tvrdeći da će sudjelovanja biti manje, razlog je i taj što su isključeni profesionalci, a amateri se jedan pred drugim suzdržavaju, a mnogi se i boji mjeriti pred izaslanicima čitavog kulturnog svijeta. Na kraju vijesti stoji da će Mađari sigurno sudjelovati, pak i u Beču se je ustrojio odbor za sudjelovanje. Ova vijest svjedoči da je Bučar pažljivo pratio događanja u Monarhiji.

Mjesec i pol dana nakon održavanja I. Olimpijskih igara u Ateni, Franjo Bučar je u časopisu *Sport* počeo objavljivati feljton u nastavcima pod nazivom: *Olimpijske igre u Ateni*. Članci obiluju zanimljivim podacima i vjerojatna su kompilacija tekstova iz stranih periodičkih publikacija, koje je Bučar redovito pratio. Naročito je impresivan članak u trećem nastavku, od 15. srpnja 1896, gdje Bučar opisuje maratonsku utrku, prema članku profesora Hrisomanosa iz bečkog dnevnika *Neue Freie Presse*. Na kraju članka Bučar je izrazio optimističku želju koja se nažalost nije ispunila... *Sve se je razišlo u najljepšem redu i sa mnogo zadovoljstva, a međunarodni komitet započeo je odmah predradnje za buduću Olimpiju koja će se održavati godine 1900. prigodom svjetske izložbe u Parizu, gdje će ako bog da eventualno već i Hrvati sudjelovati.* Tako je Franjo Bučar prije stotinu godina najavio samostalan nastup hrvatskih natjecatelja na toj najvećoj smotri svjetskih sportaša. Te su 1896. godine, Hrvati započeli i borbu

pod vodstvom ingenioznog Franje Bučara za hrvatsku olimpijsku nezavisnost.

II. Olimpijada 1897-1900.

Uspjeh I. Olimpijskih igara modernog doba pridonio je promidžbi olimpizma u svijetu, a Međunarodni olimpijski odbor je pod vodstvom svog mudrog i vrijednog predsjednika Pierrea de Coubertina nastavio raditi na osnivanju što većeg broja nacionalnih olimpijskih odbora i njihovom učlanjivanju u MOO.

Od prvih dana postojanja MOO-a, Franjo Bučar je počeo djelovati u cilju uključivanja Hrvatske u međunarodni olimpijski pokret. Za vrijeme studiranja na centralnom gimnastičkom institutu u Stockholmu (1892-94.) i prilikom brojnih putovanja Europom, Bučar je upoznao članove MOO-a, švedskog časnika Viktora Balcka, Čeha Jiri Gutha-Jarkovskyog i ruskog generala Alekseja Butovskog. Budući da su Česi utemeljili svoj nacionalni olimpijski pododbor 1896. a bili su u sličnom državno-pravnom položaju u sklopu Austro-Ugarske monarhije kao i Hrvati, Bučar je nastojao iskoristiti njihova iskustva u cilju članstva Hrvatske u MOO.

U stručnom časopisu *Gimnastika* (br. 5, od svibnja 1897.) objavljen je članak pod nazivom *Olimpijske igre u Parizu godine 1900*. U nepotpisanom članku, čiji je autor vjerojatno Franjo Bučar, iscrpno se izvještava o olimpijskom kongresu u Le Havru koji je bio održan dva mjeseca kasnije, od 23. srpnja do 2. kolovoza 1897. Na programu se nalaze, navodi se u članku, najvažnija pitanja iz pedagogije, higijene i sporta. *Iz pedagogije stavljena su sljedeća pitanja: psihologija tjelesnih vježbi; razlike između slobodne igre i vježba za zapovijedi; moralni upliv tjelesnog odgoja kod omladine; uređenje tjelesnog odgoja na zavodima, te da li se imade u tom pogledu dozvoliti učenicima neka samostalna organizacija? ... Kod sporta raspraviti će se sljedeća pitanja: o nagradama i amaterizmu; o organizaciji međunarodnih natjecanja; o utemeljenju međunarodne unije olimpijske te časopisu Bulletin Olympique Universal.* Na kraju članka, za nas najzanimljivijem, govori se i o pozivu Franje Bučara na taj skup uglednika olimpizma. *Slovjeni su u tom međunarodnom saboru zastupani sa dva zastupnika, i to: generalom Butovskim iz Petrograda i profesorom doktorom Jirži Guthom iz Praga, koji je imao i dobrotu u ime odbora, pozvati na taj kongres i profesora Franju Bučara za Hrvatsku. Isti, žali bože, neće se moći odazvati ljubaznom pozivu.*

U Pragu se je utemeljio i pododbor za olimpijske igre, koji je pozvao i nas Hrvate da se istome pridružimo, ako već ne ćemo moći što samostalna organizovati. Profesor Bučar razložio je pismeno naše slabe prilike predsjedniku profesoru J. Guthu zahvaljujući se na ljubaznoj susretljivosti.

Hrvatski Sokol u Zagrebu i Savez hrvatskih biciklista opunovlastili su profesora doktora Gutha da ih zastupa tom prilikom na kongresu.

Iz ovog članka doznajemo niz pojedinosti o razvoju olimpizma u nas u to vrijeme. Pod teretom raznih

životnih obveza i pomalo razočaran lošim stanjem u hrvatskom sportu i tjelesnom odgoju, koje je nastalo odlaskom Isidora Kršnjavija, predstojnika Odjela za bogoštovlje i nastavu, Bučar je odustao od puta u La Havre. Te 1897. godine Bučar se oženio i u Grazu je obranio doktorat pod nazivom *Protestantizam u Hrvatskoj sa gledišta ekonomskog, političkog i kulturnoga*. Značajna je i činjenica da je predsjednik novoosnovanog Češkog olimpijskog odbora, Jiry Guth uputio poziv Hrvatskoj da im se pridruži, ukoliko joj ne uspije utemeljiti samostalni odbor, kako bi i hrvatski sportaši mogli nastupiti na olimpijskim igrama. Interesantna je i formulacija autora članka, o tadašnjoj organizaciji sporta u nas. On ih je nazvao slabim, kakve su doista i bile. U Hrvatskoj je tada najsnažnija bila tjelovježbena organizacija Hrvatski sokol, a organizirani sport bio je biciklizam, sklizanje i streljaštvo. Moderni sport, poglavito nogomet, doći će u Hrvatsku početkom XX. stoljeća. Međutim, slično je bilo i u nama susjednim državama u kojima se nogomet tek udomaćivao.

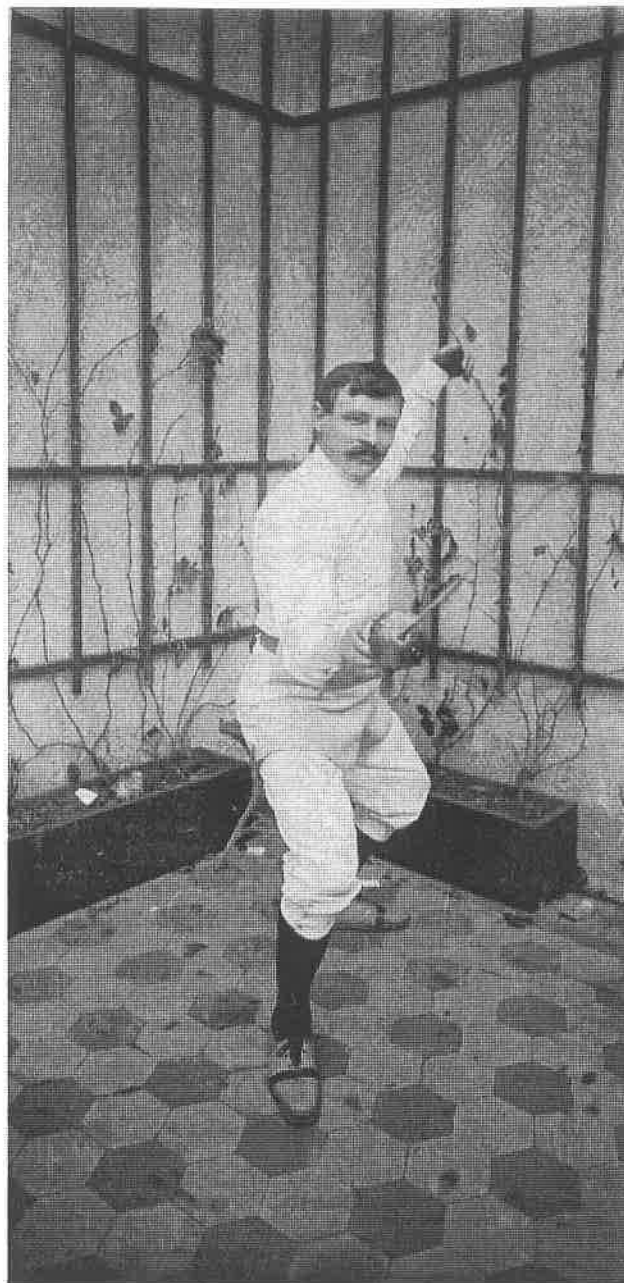
Konstatacija na kraju članka, da su Hrvatski sokol i Savez hrvatskih biciklista opunovlastili Jiry Gutha da ih zastupa na Olimpijskom kongresu nema osnove, jer takva punomoć, sve da je i dana, u mehanizmu djelovanja Međunarodnog olimpijskog odbora ne bi imala važnosti.

Bučarova odluka da ne putuje u La Havre predstavlja rijetki propust u njegovoj briljantnoj karijeri sportskog djelatnika. Na kongresu, Bučar bi podržan od Gutha, Balcka i Butovskog vjerojatno bio primljen u članstvu MOO za Hrvatsku, što bi značilo priznanje naše zemlje kao članice ovog najvišeg svjetskog sportskog foruma i omogućilo nastup hrvatskim sportašima na olimpijskim igrama.

Međunarodni olimpijski odbor, tada još u periodu afirmacije, imao je potrebu za podrškom što većeg broja nacija.

Nastup Milana Neralića u Parizu 1900.

Prvi Hrvat koji je nastupio na olimpijskim igrama i prilikom tog nastupa osvojio medalju bio je Milan Neralić. Rođen je u Slunju 26. veljače 1875, a umro je 17. veljače 1918. u Bečkom Novom mjestu. Osmogodišnju školu (1882-90.) završio je u Slunju. U razdoblju 1890-92. polazio je učiteljsku školu u Petrinji, koju je 1893. prekinuo i otišao u Karlovac u vojsku. Od 1895. do 1898. polazio je i završio Tečaj za vojne učitelje mačevanja i tjelovježbe u Bečkom Novom mjestu. Kasnije je završio tečajeve za pomoćnog i glavnog učitelja mačevanja. Baratao je sa sva tri mačevalačka oružja, ali je najviše uspjeha postigao u borbi sabljom. Tečajeve za mačevanje u austrijskoj vojsci vodio je u periodu 1898-1908. Vojnički poziv je napustio 1908, kada odlazi u Berlin gdje do 1914. podučava mačevanje u vojničkim i građanskim klubovima. Za vrijeme I. svjetskog rata učitelj je mačevanja i skijanja na vojnoj akademiji u Bečkom Novom mjestu. Od 1898. nastupao je u konkurenciji profesionalnih učitelja mačevanja na brojnim turnirima u raznim europskim gradovima. Na mačevalačkoj akademiji u Zagrebu nastupio je

Milan Neralić

7. srpnja 1902., a 1912. priredio je mačevalačku akademiju u Slunju.

Na olimpijskom mačevalačkom turniru 1900. u Parizu nastupio je u konkurenciji profesionalnih učitelja mačevanja. Nastupilo je osam natjecatelja, pa je Neralić imao sedam borbi, od kojih je četiri dobio, a tri izgubio. Osvojio je brončanu olimpijsku medalju za Austriju, a zlatna i srebrna medalja pripala je Talijanima, Antoniu Conetu i Italiju Santelliju.

Zbog naobrazbe koju je stekao u stručnom usavršavanju za profesionalnog učitelja mačevanja i uspjeha koje je postigao na olimpijskim igrama i vrhunskim europskim turnirima, za Milana Neralića možemo reći da je u stručnom i natjecateljskom pogledu najbolji i najuspješniji hrvatski mačevalac.

III. Olimpijada 1901-1904.

Član Međunarodnog olimpijskog odbora, švedski časnik Gustav Viktor Balck boravio je u lipnju 1903., nekoliko dana u Zagrebu. Balck je 19. lipnja posjetio zgradu Hrvatskog sokola, gdje je priređena prigodna vježba u mačevanju i gimnastička vježba po sokolskom sustavu. Sutradan, 20. lipnja 1903. Balck je u dvorani zagrebačke Streljane na početku Tuškanca, održao predavanje na njemačkom jeziku *O tjelesnom odgoju i sportu u skandinavskim zemljama*. Prema vijesti u zagrebačkom stručnom časopisu *Sokol* (br. 3, str. 99.) doznajemo da je predavanje popratilo s otprilike dvijesto skioptikon slika uz električnu rasvjetu. Na predavanju su bili nazočni i zastupnici vlade, vojne starješine i sveučilišni profesori. Balck je opširno govorio i o Nordijskim igrama koje su održane zimi 1902. u Stockholmu. Ove su igre prethodile održavanju zimskih olimpijskih igara. Iduća dva dana Balck je posjetio nekoliko zagrebačkih gimnastičkih dvorana koje su, zahvaljujući Isidoru Kršnjaviju i Franji Bučaru, bile odlično opremljene za vježbanje po švedskom gimnastičkom sustavu.

IV. Olimpijada 1905-1908.

Međuigre u Ateni 1906.

Slabost olimpijskog pokreta nakon II. i III. Olimpijskih igara iskoristili su Grci, koji su se uvijek zanosili idejom da olimpijske igre treba uvijek održavati u njihovoj postojbini Grčkoj. Oni su u povodu desete godišnjice I. Olimpijskih igara, 1906. organizirali tzv. Međuigre ili Jubilarne olimpijske igre u Ateni. U želji da na ovim igrama sudjeluju i hrvatski sportaši Bučar je organizacijskom odboru u Ateni poslao preliminarnu prijavu za nastup vježbača Hrvatskog sokola. Zatražio je i financijsku pomoć, što je onda bilo uobičajeno. Grci su prvi puta pozitivno odgovorili, a zatim su na intervenciju Mađara, uputili Bučara na Mađarski olimpijski odbor, kojemu su već dodijelili financijska sredstva za nastup u Ateni. Bučar se obratio Mađarskom olimpijskom odboru s prijedlogom da i Hrvati osnuju svoj posebni olimpijski odbor i da njeni sportaši također sudjeluju na Međuigramama u Ateni. Mađari su zahtijevali da se Hrvati priključe njihovom olimpijskom odboru u kojeg bi mogli delegirati jednog potpredsjednika, a hrvatski sportaši, žele li nastupiti u Ateni, morali bi, zajedno sa mađarskim, pristupiti izlučnim natjecanjima. Hrvati nisu pristali na takve uvjete, pa su i te igre prošle bez naših natjecatelja. Na Međuigre u Atenu iz Hrvatske su otputovali nastavnici tjelesnog odgoja Franjo Bučar, Ivan Trstenjak i Josip Prikril. Ovaj put je financirala Zemaljska vlada Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Uspjeh Međuigara u Ateni bio je tako značajan da je zavladao uvjerenje da će se one od tada zauvijek održavati u Ateni. U to je bio uvjeren i Franjo Bučar koji je u časopisu Saveza hrvatskih sokolskih društava, *Sokol* (br. 5-8, 1906. god.) napisao: *Iznajprije je bilo odlučeno, da će se međunarodne olimpijske igre održavati svake četvrte godine u kojem*

Đuro Stantić

glavnom gradu Europe ili Amerike, nu iza neuspjelih pokušaja u Parizu g. 1900. i u St. Louisu g. 1904. napustila se je sasvim ta ideja. Pobjednici pak raznesoše po čitavom svijetu svoju slavu i slavu olimpijskih igara, koje će se bez dvojbe ustaliti i obdržavati i nadalje svake četvrte godine. Nadamo se da će na taj način prestati interes, da se te igre igdje drugdje na internacionalnoj osnovi obdržavaju, koja sa svojim već gotovim ogromnim i prekrasnim stadionom prednjači čitavom svijetu. Na kraju napisala Bučar se osvrnuo i na mogućnost nastupanja hrvatskih sportaša na olimpijskim igrama. Razlog nenastupanja naših sportaša u Ateni, Bučar je objasnio činjenicom da je grčki organizacijski odbor na igre pozivao tek države, a ne njihove narodne gimnastičke organizacije. Tako je Hrvatska mogla na igrama nastupiti samo kao pododbor Ugarske, koja je bila službeno pozvana. Na to nisu pristale hrvatske sportske i sokolske organizacije. Taj problem, predložio je Bučar, trebalo bi riješiti uz pomoć zemaljske vlade. Kao primjer da je to moguće, Bučar je naveo Čehe koja je mogla biti zastupana posebnim narodnim komitetom, makar da imade daleko manju političku samostalnost nego li Hrvatska. Bučar je istakao kako su hrvatski sportaši zaknuti jer ne mogu kao drugi narodi samostalno nastupiti, a mogli bi biti dostojan prema ostalim narodnostima. Kada

Paolo Radmilović, drugi slijeva, kao član vaterpolo reprezentacije Velike Britanije na Olimpijskim igrama 1908. godine.

bi nam to uspjelo, nastavlja Bučar, čitava mnogobrojna pak internacionalna publika imala bi prilika da upozna Hrvate, za koje još mnogi žalibože ni ne znadu da postoje na kruglji zemaljskoj. Kao iskusan stručnjak Bučar je upozorio da bi rad u tadašnjem Hrvatskom sokolu trebalo podrediti *njekim vrstima vježba stavljenih u program Igara u Ateni*. Bučar je predložio da se što više vježba na *svježem i otvorenom zraku*.

Nastup Đure Stantića

Bunjevački Hrvat Đuro Stantić nastupio je u olimpijskoj reprezentaciji Mađarske na Jubilarnim olimpijskim igrama u Ateni 1906. Nastupio je u disciplini 3000 m hodanje i pobjedio u ponovljenoj finalnoj utrci sa 15:13,6. Stantić je rođen u Subotici 19. kolovoza 1878, a umro je 9. srpnja 1918. godine. Prvi veliki uspjeh postigao je na međunarodnom natjecanju u Berlinu 1901. godine. Sa rezultatom 8:16:24,8 pobjedio je u utrci na 75 km. U razdoblju 1900-1906. pobjeđivao je na utrkama u Pragu, Beču, Budimpešti, Grazu, Ateni i Berlinu.

Paolo Radmilović olimpijonek Velike Britanije

Četverostruki olimpijski pobjednik Velike Britanije, Paolo Radmilović rođen je 1886. u Cardiffu. Njegov otac Antun, rođen 1846. u Dubrovniku odselio se šezdesetih godina prošlog stoljeća u glavni grad Walesa, gdje se oženio Irkinjom Annie Dillon.

Paolo Radmilović je svoju bogatu plivačku karijeru započeo već sa osam godina u plivačkom klubu *Principality* u Cardiffu. Prve naslove plivačkih prvaka Walesa i Velike Britanije osvojio je već u mladim uzrasnim kategorijama. Prvenstvo Walesa u

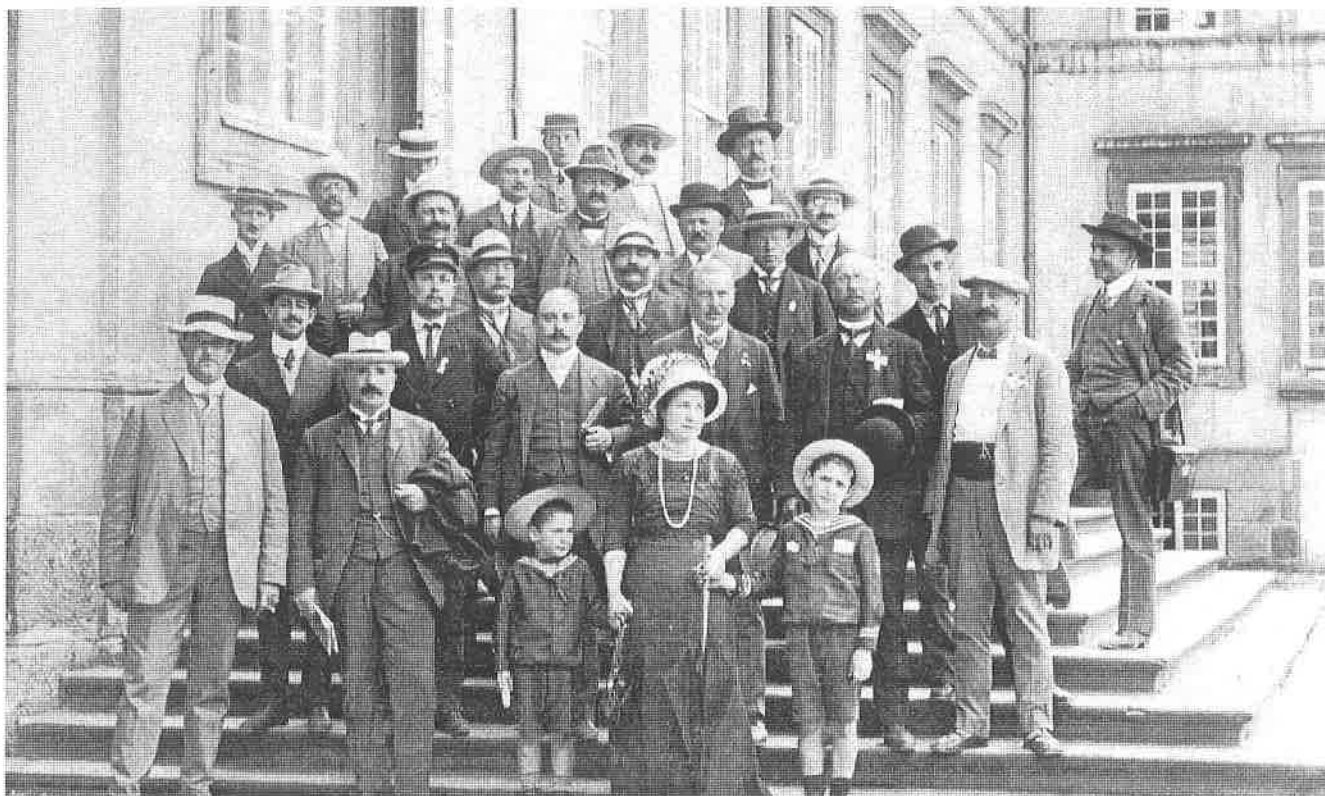
seniorskoj konkurenciji osvajao je u disciplini slobodnog plivanja na 100 i 440 yardi. Sa sedamnaest godina je počeo nastupati kao vaterpolist, a 1906. nastupio je za vaterpolo reprezentaciju Velike Britanije na Jubilarnim olimpijskim igrama u Ateni 1906. godine. Na IV. Olimpijskim igrama u Londonu 1908, osvojio je dvije zlatne medalje, kao član štafete 4x200 m slobodno i kao član vaterpolo ekipe. Zlatne medalje, kao igrač najbolje vaterpolo selekcije Velike Britanije, osvojio je i na Olimpijskim igrama 1912. i 1920. Za vaterpolo reprezentaciju Velike Britanije nastupio je i na Olimpijskim igrama 1924. i 1928. godine. Paolo Radmilović je jedan od izuzetno rijetkih sportaša koji su nastupili na pet olimpijskih igara. Prvi puta nastupio je kao 22-godišnjak, a posljednji puta kao 42-godišnjak.

Paolo Radmilović je tri desetljeća nastupao na raznim plivačkim natjecanjima u disciplinama slobodnog stila. Tako je devet puta bio prvi, deset puta drugi i jedanaest puta treći na prvenstvu Velike Britanije.

Izvanredni uspjesi Paola Radmilovića daju mu epitet najuspješnijeg sportaša hrvatskog podrijetla koji je nastupao za neku drugu zemlju na olimpijskim igrama.

V. Olimpijada 1909-1912.

Prilikom proslave 35-godišnjice Francuskog gimnastičkog saveza 1908. godine, Franjo Bučar je boravio u Parizu kao član izaslanstva Hrvatskog sokolskog saveza. Tom prilikom razgovarao je sa Pierrom de Coubertinom o mogućem prijemu Hrvatske u MOO. Predsjednik MOO-a je predložio,

Hrvatska deputacija na V Olimpijskim igrama u Stockholmu 1912. godine, drugi slijeva u bijelom sakou, Josip Prikrl, do njega s cilindrom - Ferdo Krizmanić, četvrti slijeva sa šeširom u ruci - Ivan Trstenjak.

da tada najveća hrvatska tjelovježbena organizacija, Hrvatski sokolski savez, uputi molbu za prijem u MOO. Molba je poslana 23. 5. 1909, ali unatoč obećanju Coubertina, nije stavljena na dnevni red sjednica MOO-a, pa hrvatski sportaši nisu nastupili ni na V. Olimpijskim igrama u Stockholmu 1912. godine. Franjo Bučar je boravio na V. Olimpijskim igrama kao gost Švedskog olimpijskog odbora, a na trošak Zemaljske vlade na Igre su otputovali nastavnici tjelesnog odgoja, Ferdo Krizmanić, Josip Prikrl i Ivan Trstenjak s obrazloženjem da *prouče organizaciju priredbe takove ogromne međunarodne gimnastičke i sportske svečanosti*. Tom prilikom Bučar se sastao sa Coubertinom i ponovno razgovarao o mogućnosti samostalnog sudjelovanja Hrvata na olimpijskim igrama.

Zaključak

Informacije o glavnim događanjima u svjetskom olimpijskom pokretu redovito su objavljivane u sportskim i drugim periodičkim publikacijama u Hrvatskoj. Ideju o osnivanju nacionalnog olimpijskog odbora i želju da i hrvatski sportaši pod svojom

zastavom nastupaju na olimpijskim igrama prvi je počeo propagirati Franjo Bučar. Gotovo sve aktivnosti vezane uz realizaciju ove ideje također su vezane uz ime Franje Bučara. Nastojanja Franje Bučara nisu urodila plodom iz više razloga. Hrvatska je sve od Hrvatsko-ugarske nagodbe 1868. godine bila politički i ekonomski ovisna o Mađarskoj. Svaki pokušaj u cilju samostalnog nastupanja Hrvata na olimpijskim igrama odmah je nailazio na žestoko protivljenje Budimpešte i Beča. Sportskih organizacija bilo je u Hrvatskoj relativno malo krajem XIX. i početkom XX. stoljeća. Moderni sport, predvođen nogometom, njeguje se u Hrvatskoj od 1903. godine. Skromna sportska tradicija nije uspjela razviti progresivnu ekipu sportskih djelatnika, koji bi zajednički radili na ostvarivanju ovako zamašnih ciljeva. Bučaru su, tek s vremena na vrijeme, pomagali Ivan Trstenjak, Josip Prikrl, Mario Rieger i neki drugi, ali samo u razdobljima pred održavanje olimpijskih igara. Bučar je stupao daleko ispred svog vremena. On je u nizu akcija imao početnih uspjeha, ali su se one kasnije slamale o krutost zbilje, tadašnjeg hrvatskog državno-pravnog položaja.

Literatura

1. Engleska. (1894) *Gimnastika - list za školsku i društvenu gimnastiku*, Ur. F. Bučar, Zagreb, br. 6 str. 96.
2. Francuska. (1894) *Gimnastika*, Zagreb, br. 8. str. 128.
3. Olympijske igre 1896. god. u Atenama. *Gimnastika*, Zagreb, 1895. teč. V. br. 3. str. 42-43.
4. Olympijske igre g. 1896. u Ateni. *Gimnastika*, Zagreb, 1895. teč. V. br. 5 str. 76.

5. Bučar, F. Grčke gimnastičke i narodne svečanosti. *Gimnastika*, Zagreb, 1896. teč. VI. br. 3, 4, 5, 6.
6. Štefanović, M. (1896) Olimpijske igre nekoć i sada. *Šport, glasilo za sve športske struke*, Zagreb, III. br. 1-3.
7. *Pismo A. Butovskog Franji Bučaru*. (1895) Petrograd od 20. II. 1895. Muzej fizičke kulture, Zagreb.
8. Bučar, F. (1896) Olimpijske igre nekoć i sada. *Prosvjeta, list za zabavu, znanost i umjetnost*. Teč. IV. Uredio Vjekoslav Fleišer. Zagreb, str. 311.
9. *Pismo Gutha J. Franji Bučaru*. Klatovy od 25. VI. 1896. Muzej fizičke kulture, Zagreb.
10. Bučar, F. (1897) Olimpijske igre u Parizu. *Gimnastika, list za školsku gimnastiku i igre*. Zagreb, god. VII. od 1. III. 1897. br. 3. str. 76.
11. Pariška Olimpija. (1899) *Gimnastika*, Zagreb, god. IX/1899. br. 2 str. 24.
12. Radović, M. Milan Neralić, (1970) *Povijest sporta - grada i prilozi*. Zagreb, god. I. veljača-ožujak, br. 1 str. 60-61.
13. Bučar, F. (1906) Olimpijske igre u Ateni 1906. *Sokol - časopis za promicanje tjelovježbe*. Zagreb, br. 5 str. 68.
14. *Pismo F. Bučara J. Guthu*. Zagreb od 17. I. 1906. Muzej fizičke kulture, Zagreb.
15. *Dopis Grčkog olimpijskog komiteta F. Bučaru*. Atena, br. 998 od 17. travnja 1906. Muzej fizičke kulture, Zagreb.
16. *Pismo F. Bučara J. Guthu*. Zagreb od 28. I. 1906. Muzej fizičke kulture, Zagreb.
17. *Dopis Ugarskog olimpijskog komiteta F. Bučaru*. Budimpešta od 25. II. 1906. Muzej fizičke kulture, Zagreb.
18. *Kroatien und die Olympischen Spiele in Griechenland*. Agramer Tagblatt, Zagreb, br. 58 od 12. III. 1906. str. 5.
19. Bučar, F. (1906) *Olimpijske igre u Ateni*. Sokol, Zagreb, br. 6 str. 83.
20. Trstenjak, I. (1906) *Put u Atenu i Olimpijske igre godine* Zagreb, str. 54.
21. *Prva dječjačka olimpijada u Petrinji*. (1907) Hrvatski sokol, god. VI., br. 8 str. 132.
22. F. Bučar, (1912) *V. olimpijske igre u Stockholmu 1912*. Hrvatski sokol, br. 9 str. 143.
23. F. Bučar (1913), *Olimpijske igre u Stockholmu g. 1912*. Sokolska knjižnica, svezak XIX., Zagreb, str. 70.